

jour» a Arrens (poble més alt de la vall d'Azun, entre Bearn i Lavedà) (*Le Gascon*, 1.^a ed., § 339, 2.^a ed., § 419). Amb un sentit igual al portuguès, Delpit recull a la Girona: *guichà* «lancer l'eau par une étroite ouverture». Més a prop del nostre Ross., tenim a Clarmont d'Erau *esquichous* (*eskičus*) «pluie de courte durée».

La identitat ja és força menys segura (sense tenir res d'inconcebible, mal sigui ben considerable la diferència formal i la semàntica) en el grup del prov. *quichà* 'espitjar, prémer, exprémer' (sovint usat en les obres de Mistral) i amb el qual hem d'aplegar llgd. *eskičà* (-čá) «serrer, presser, exprimer» (Sauvages), Clarmont d'Erau *s'esquichà* «s'efforcer, s'amincir», *quichà* «presser»; *d'esquichoun* «en foule» és també mistralenc: «de Prouvenço emai de França, / per saludà sa delieuranço, / de cavaucoun o d'esquichoun, / courroun li grand e li pichoun», *Nerto* (III, v. 15).

De tota manera, els mots parents del nostre no s'acaben a la línia oc-oïl, car en tornen a aparèixer en el Franc Comtat i Vosges: Châtenois *éguisser* «éclabousser», Godefroy *esguissouere* «éclissoire», Val d'Ajol *ègisé*, Chameroy *egžé*, Pierrecourt *sžègè* «éclabousser», per als quals veg. Juret, *ZRPh.* xxxviii, 175.

En fi, bastarà amb això per demostrar la vasta difusió d'aquest tipus expressiu-onomatopèic entre les llengües romàniques; i la mateixa varietat de les formes, en els detalls fonètics i en els matisos semàntics, bastarà també per llevar tot dubte sobre la forma de creació d'aquesta arrel romànica, solament unida per parentiu elemental, no genètic, i sense altra etimologia que aquesta. Compareu encara la família de l'it. *guizzare* i del nostre *GUITZA*, que tracto junts en aquest article, i que si bé de més lluny, tenen encara una estructura força paral·lela, sense que hi manqui analogia de sentit.

En el mall. i men. *esquitxar-se* a 'anar-se'n a' (AMAlcover, *BDLC* x, 449, i *AlcM*, § 3) més que identitat completa amb el nostre mot hi ha contaminació i suma d'ell amb *esquitxar-se*.

DERIV.: *Esquitx* [1803, Belv.]; «enforcades en sa clenxa, hi ressaltaven les flors, com *esquitxos* de sang sobre un munyoc de cànem», Pons Mass. (*Trescant p. l. S.*, 10); amb el sentit secundari de 'bocinet, miqueta': «ara només es veia un *esquitx* de pastor, enfilat a dalt de la taula de la florista, estergint amb la cara i el gest una energia tan desproporcionada amb la potència real del subjecte, que més aviat feia riure que tremolar», Coromines (*Silèni*, ix, p. 123). I a Eivissa, on la variant local és del tipus en -t- «pareix un *esquit* de sèmola» es diu d'una persona molta petita (*BDLC* xi, 26). La forma *esquit* és també la del Sud val. (EnrValor, c. 1950),⁴ i la mallorquina (Moll, *AORBB* iii, 66); «*esquits* d'aquella tinta», Bartomeu Ferrà (*BSAL* iii, 65a); Alcover, *BDLC* xii); «quina desgràcia! - I grossa! I els *esquits* que mos arriben a noltros», Gabriel Cortès (*IdOr.* viii, 51). Deu ser en el fons el mateix el ciutadellenc *esquits*, exclamació de jugador (*AlcM*).

D'aquí parteixen: *Esquitada*; *esquitador* (potser

'canó de brollador': un *esquitador de lautó* 1415, inv. de Vic (*DAG.*) *Esquiterell* 'raïm mal madurat, que esquitxa⁵ amb força', mall. (*AlcM*), eiv. «aguanosos» (PzCabr.), 'massa exigent, que mira massa prim': «jo no sóc dels *esquitarells* que voldrien afeminar el llenguatge, imposant a totes bandes la urbanitat de saló», Joan Alcover (1916, *O. C.*, 250.11), «un parell de paraules esquefides y *esquitarelles*» (*BDLC* iv, 1908, 145), «cagarellós, *esquitarell*, que es queixa de tot, exigent», *BDLC* iv, 347; ix, 158. En el P. Val. una cosa semblant es diu *esquitós* «de mal geni, que s'ira aviat: *home esquitós, dona esquitosa, geni esquitós*» (EnrValor, c. 1950), sentit *azgitós* per 'esquerp, susceptible' aplicat a una senyora que per qualsevol minúcia s'enfada contra el seu marit (Gandia, 1944). *Esquitol*.

Esquitxada. Esquitxador. Esquitxadorada mall. *DAG. Esquitxall. Esquitxell, esquitxic i esquitxó. DAG. Esquitxarrada* Lluçanès (*AlcM*) d'*esquitxarrar*, del qual surt per metàtesi el maestr. *escarritxar* (infra). *Esquitxonada. Esquitxegar* generalment metatitzat en *escatxigar*, que sento a la Sentiu de Sió («com *askačige!*», 1964) i que reporten de Poboleda (*BullCl. Pir. Terrassa* ii, 156), però Arqués a Les Borges ho anota amb -ke-: *askečigá* i *askečik* 'esquitx' (*BDLC* vi, 72); *askačigáda* 'bocí, descantellament': «amb dinamita només fas saltar una *askačigáda* si és roc favenc» (o sigui pinyolenc, espècie de granit) Les Anoves (1957). GaGirona anota: *escarritxar* al Maestrat i Tortosa, però *escarritar* (< *esquitarrar*) i *escarrit* a Artana, *ascatxill* i *escatxillar* (< *esquitxall-ar*) en el Baix Maestrat vora Tortosa,⁶ i en altres punts *escatillar* (< *esquitallar*) i *escatill*. A Poboleda l'article citat anota *espetxinar* 'esquitxar' (p. 156) que potser no és error per *esq-* puix que *AlcM* dona a conèixer *espetugar* 'esquitxar' CpTarr. i *espetuc* 'esquitx' (Vimbodí, etc.), així com *espitxa* (§ 2, *AlcM*) per 'canal que esquitxa', sinó encreuament amb *espetegar* i anàlegs. *Excarratxinada* (*AlcM*) < *esquitxarrinada*.

Esquitxotejar, d'on *esquitxoteig*: «de còrrecs, terrossedes y troncs a la tempest, / y *esquitxoteig* que enlota lo cel diluviant, / s'hi lliga la dels núvols, damunt sa rossa testa, / brugenta, xafadora y en terbolí esclatant», *Atl.* vi, 55b (que ja figura igual en la versió de 1867).

Resquitx és del límit llgd.: *le reskit* 'un raig (de sang)' a Montalbà de Fenollet (*ZRPh.* xlv, 252) i en la forma *resquit* és val. (*resquitx*, *Dfa.*), que Giner i March exemplifica «traure *resquit* de la faena», i «fer-li un bon *resquit* a un pastís» si bé reconeixent que «alguns pronuncien *rasquit*», i això i l'absurda tesi etimològica que sosté ens posen en guàrdia.

¹ No és corrent ni porten els diccionaris avui el verb *zer-zerren*, però *zerren* és 'estiregonyar', 'estiregassar, arrabassar, enrossegar-se' i *zer-* prefix de la dispersió, esbocinament, etc. En el Voc. de 1502 hi ha bon nombre d'exemples de notació imperfecta dels sons de *x*, *tx* i semblants, per tant es tracta indubtablement d'*esquitxar*. —² Fóra, doncs, una reducció de la mena de la pronúncia *raigs* com a